

Doktorský studijní program oboru

75-01 Pedagogika

POVINNÉ DISCIPLINY

Okruhy požadavků ke zkoušce

PSYCHOLOGICKÉ ASPEKTY EDUKACE

Garant: doc. PhDr. Irena Plevová, Ph.D.

Zkoušející: doc. PhDr. Irena Plevová, Ph.D., doc. PhDr. Alena Petrová, Ph.D., doc. PhDr. Eva Urbanovská, Ph.D., Mgr. Michaela Pugnerová, Ph.D.

Instrukce a požadavky ke zkoušce:

- U zkoušky má student prokázat znalost hlavních teoretických problémů a psychologických aspektů edukace. Studenti mají být schopni postihnout aktuální trendy výzkumu psychologických aspektů edukační reality ve světě a zmapovat hlavní výzkumné problémy. Měli by dokázat implementovat získané poznatky v konstrukci výzkumného projektu disertační práce a interpretaci získaných dat.
- Studenti předloží komisi seznam skutečně prostudované literatury.
- Ke každému okruhu, kde je uvedeno srovnání se zahraničím, **student vyhledá srovnávací studie** a nejpozději 3 dny před zkušební termínem zašle mailem garantovi studia stručný přehled i s odkazem na prameny.
- Průběh zkoušky: student se bude vyjadřovat ke dvěma tematickým okruhům. **První téma si student zvolí** na základě domluvy s členy zkušební komise předem ve vztahu k práci či praxi. **Téma druhé bude zadáno komisí na zkoušce.**
- Zkouška bude probíhat formou rozpravy na odborné úrovni.

Zkušební okruhy:

- 1) Aktuální problémy psychologického výzkumu edukační reality u nás a v **zahraničí**.
- 2) Problematika učení, teorie učení a jejich komparace. Kognitivní procesy ve vztahu k edukaci, rozvoj kritického myšlení. Učení smysluplné (meaningful learning). Elektronické učení.
- 3) Interindividuální rozdíly procesu učení. Inteligence - přístupy k vymezení pojmu v tuzemské i **zahraniční** literatuře, srovnání různých názorů na strukturu inteligence. Emoční inteligence. Kreativita.
- 4) Hlavní přístupy ke kognitivnímu vývoji. Charakteristika a specifika vývoje kognitivních procesů. Vývojová podmíněnost úspěšného zvládnání požadavků edukace. Problematika připravenosti dítěte pro vstup do školy.
- 5) Teoretické ukotvení stylů žákova učení. Vztah stylu žákova učení a efektivity edukačního procesu. **Zahraniční** zkušenosti s intervenujícími přístupy k rozvoji žákova stylu učení.
- 6) Motivační faktory v edukačním procesu. Pojetí motivace, motivační tendence, faktory ovlivňující motivaci. Vliv motivačních činitelů ve světle tuzemských i **zahraničních** výzkumů.
- 7) Emocionální faktory edukace, význam emocí v edukačním procesu. Emoce, vlastnosti emocí, vztah emocí a učení, příznivá emoční atmosféra, model mozkové kompatibilního prostředí.
- 8) Problematika zátěžových situací (stres, frustrace, konflikt) v edukačním procesu. Školní zátěž, podstata a příčiny. Přiměřenost školní zátěže, zvládnání školní zátěže jako moderujícího činitele edukace.
- 9) Kauzální atribuce v edukačním procesu. Výkonová motivace a Weinerův atribuční model, sebeatribuce, atribuční omyl, naučená bezmocnost, naučený optimismus. Vztah atribučního stylu a emočního prožívání.
- 10) Psychosociální aspekty edukační reality. Psychologické aspekty vzájemné interakce účastníků edukačního procesu. Školní třída, žák, učitel. Hlavní ohniska **zahraničního** výzkumu školní třídy jako malé sociální skupiny.
- 11) Syndrom hyperaktivity v edukačním procesu. Příčiny vzniku, projevy v jednotlivých vývojových obdobích, přístup k dítěti, formy terapie, nesprávné výchovné postupy, důsledky ADHD v dospělosti. Srovnání našich a **zahraničních** přístupů.
- 12) Psychologické aspekty přístupu k žákům s poruchami chování. Klasifikace problémového chování, příčiny vzniku, porucha opozičního vzdoru, agresivní poruchy chování, šikana, kyberšikana. Neagresivní poruchy chování.
- 13) Psychologické aspekty prožívání smyslu vlastní existence u účastníků edukačního procesu. Význam smyslu, zdroje smyslu, hledání smyslu, teorie hodnot. Logoterapie ve výchově.

Základní literatura:

- ČÁP, J. , MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Praha : Portál, 2007.
- DAVIES, B., WEST-BURNHAM, J. (Eds.) *Handbook of Educational Leadership and Management*. London: Pearson Education Limited, 2003, p. 435-450.
- KOSOVÁ, M. *Logoterapie. Existenciální analýza jako hledání cest*. Praha: Grada, 2014.
- LUKASOVÁ, E. *Logoterapie ve výchově*. Praha: Portál, 1997.
- MAREŠ, J. *Styly učení žáků a studentů*. Praha: Portál, 1998.
- MAREŠ, J. *Pedagogická psychologie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2013.
- PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*. Praha : Academia, 2004.
- PUGNEROVÁ, M., KVINTOVÁ, J. *Přehled poruch psychického vývoje*. Vydání 1. Praha: Grada, 2016. 293 stran. Psyché. ISBN 978-80-247-5452-9. Dostupné také z: <https://www.bookport.cz/kniha/prehled-poruch-psychickeho-vyvoje-2936>.
- URBANOVSKÁ, E. *Škola, stres a adolescenti*. Olomouc: VUP, 2010.
- WOOLFOLK, A. E. *Educational psychology*. Boston : Allyn and Bacon, 1993.

Doporučená literatura:

- DAŘÍLEK, Pavel. *Agrese a šikana u dětí a možnosti jejich zvládnutí*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. 60 s. Studijní opora.
- DOSTÁL, D. PLHÁKOVÁ, A. *Soudobé teorie a výzkum tvořivosti*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. 106 stran. Monografie. ISBN 978-80-244-4326-3.
- GOLEMAN, D. *Emoční inteligence*. Vyd. 2., (V nakl. Metafora 1.). V Praze: Metafora, 2011. 315, [10] s. ISBN 978-80-7359-334-6. Dostupné také z: <https://www.bookport.cz/kniha/emocni-inteligence-4709>.
- KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. Praha: Portál, 2001.
- KYRIACOU, Ch. *Klíčové dovednosti učitele*. Praha : Portál, 2008.
- LÄNGLE, A. *Smysluplně žít. Aplikovaná existenciální analýza*. Brno: Cesta, 2002.
- PLEVOVÁ, I. *Kauzální atribuce, aneb, Jak pátráme po příčinách životních událostí*. Vyd. 1. Olomouc: Hanex, 2007. 140 s.
- PLEVOVÁ, I., PETROVÁ, A. *Obecná psychologie*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. 134 s.
- PLHÁKOVÁ, A. *Přístupy ke studiu inteligence*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 1999. 305 s. ISBN 80-244-0020-0.
- PRESSLEY, M., McCORMIK, Ch. *Advanced educational psychology for educators, researchers, and policymakers*. New York : HarperCollins, 1995.

PUGNEROVÁ, M. a kol. *Psychologie: pro studenty pedagogických oborů*. Vydání 1. Praha: Grada, 2019. 276 stran. Pedagogika. Dostupné také z: <https://www.bookport.cz/kniha/psychologie-5906>.

SHAPIRO, L. *Emoční inteligence dítěte a její rozvoj*. Praha: Portál, 2009.

SLAVIN, R., E. *Educational psychology : theory and practice*. Boston : Allyn and Bacon, 2000.

STERNBERG, R. J. *Úspěšná inteligence: Jak rozvíjet praktickou a tvůrčí inteligenci*. Praha: Grada, 2001.

VÁGNEROVÁ M. *Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy*. Praha: Karolinum, 2001.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha : Portál, 2008.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*. Praha : Karolinum, 2005.

Je důležité se opírat a využívat poznatků rovněž z literatury nastudované v průběhu magisterského studia. Základem jsou znalosti z obecné, vývojové, pedagogické a sociální psychologie. Student může využít i vlastní výběr odborné literatury, vztahující se k problematice jednotlivých okruhů.